
Roos Post

Financiering van cultuur op Aruba en Curaçao

Hoe effectief zijn de cultuurfondsen?

Filmopnamen voor de korte film *Patroon*, een project van creative agency *Recent* opgericht door Mario Gonsalves en Valentino Angela. Amsterdam, 2019. Fotografie: Recent

Theatermakers, filmregisseurs, visual artists en andere kunstenaars in het Caribisch gebied kunnen aankloppen bij zowel lokale als Nederlandse fondsen als ze subsidie nodig hebben voor een project. Hoe gaat dat in zijn werk op Aruba en Curaçao en sluiten deze fondsen aan op de behoefte van de kunstenaars?

De Directie Cultuur Aruba (DCA), gevestigd in Oranjestad, heeft een duidelijk doel voor ogen: vanuit de lokale overheid handen en voeten geven aan integraal cultuurbeleid op Aruba. Siegfried Dumfries staat sinds 2012 aan het roer van dit uitvoerende overheidsorgaan. Na twaalf jaar in Nederland te hebben gewoond en gewerkt, keerde hij terug naar zijn geboorteland Aruba en zet hij zich in voor de ontwikkeling van de kunst- en cultuursector aldaar.

Het cultuurtoerisme neemt toe

‘Het belang van cultuur op Aruba is sterk toegenomen’, vertelt Dumfries. ‘Ik merk dat cultuur een fenomeen is geworden, ze krijgt steeds meer aandacht in de maatschappij. Wij hebben als DCA de taak om die bewustwording te creëren onder de gehele bevolking’, vertelt Dumfries.

De Aruba Tourism Authority voerde een onderzoek uit, *Winning the future* (Croes et al. 2011), waaruit bleek dat toeristen voor méér komen dan alleen zon, zee en strand. Een van de projecten die vanuit de DCA volgde uit dit onderzoek, was het omtoveren van San Nicolas tot kunststad, waarbij gebouwen, huizen en winkels werden versierd met muurschilderingen van lokale kunstenaars. Ook wordt er jaarlijks een grote *art fair* georganiseerd, gesteund door de DCA. Allemaal manieren om lokale kunst te stimuleren en verder te ontwikkelen.

‘Uit het onderzoek bleek dat toeristen Aruba ook echt bezoeken voor de cultuur’, vertelt Dumfries. ‘Als reactie op dat onderzoek organiseerde de DCA een Cultuurtop, de Cumbre Nacional, om te kijken hoe we de cultuursector op het eiland verder kunnen ontwikkelen. Tijdens sessies lieten we lokale cultuurfonds, subsidiënten, media, archieven en culturele organisaties met elkaar in gesprek gaan. Een van de belangrijkste conclusies was: cultuur en onderwijs moeten aan elkaar gekoppeld worden, bijvoorbeeld in de vorm van kunsteducatie.’

Dumfries streeft dan ook naar een ministerie waar zowel cultuur als onderwijs onder vallen. Nu zijn deze sectoren verdeeld over twee losse ministeries. ‘We willen het integrale cultuurbeleid op Aruba graag plaatsen onder onderwijszaken, naar Nederlands model’, vertelt Dumfries. Nu valt de DCA onder het ministerie van Cultuur. Een van de grootste uitvoerende taken van de

DCA is de organisatie van de nationale vieringen. ‘We houden ons bijvoorbeeld bezig met de organisatie van *Dera Gai*, het oogstfeest dat elk jaar in juni plaatsvindt,’ vertelt Dumfries. ‘Maar ook met de Sinterklaasviering, Koningsdag en de in maart gevierde *Dia di Himno y Bandera*, de Dag van het Volkslied en de Vlag. Deze vieringen worden georganiseerd door een speciale nationale commissie, de Comision Celebacion Dianan Nacional (CCDN), die begrotingstechnisch en organisatorisch onder de DCA ressorteert.’

Subsidies en rijkscultuurfonds

Willen Arubaanse kunstenaars subsidie aanvragen voor een project, dan kloppen ze aan bij het door de lokale overheid ondersteunde cultuurfonds Union di Organisacionnan Cultural Arubano (UNOCA). Visual artist Nelson Gonzalez is een van de kunstenaars die subsidie ontvangen van dit fonds. Hij volgde een kunstopleiding in zijn geboorteland Venezuela en vertrok in 2003 naar Aruba. Geïnspireerd door zijn eigen ervaringen als immigrant op het eiland, bedacht hij een nieuwe kunstmethode: inburgering als kunst, en kunst als inburgering. Door de subsidies kon hij zijn werk exposeren op Cuba, in Nederland, Santo Domingo (Dominicaanse Republiek), en Zuid-Korea.

Hij klopt ook regelmatig aan bij het Prins Bernhard Cultuurfonds Caribisch Gebied (PBCCG). Hans van Straten is er adviseur beeldende kunst en vormgeving: ‘Wij zijn een onafhankelijk, particulier fonds dat voornamelijk geld ontvangt door schenkingen, uit testamenten en via de BankGiro Loterij. We hebben een landelijk fonds en in elke provincie een aparte afdeling. Daarnaast is er een zelfstandig werkende afdeling van het Cultuurfonds in Willemstad, die zich bezighoudt met aanvragen van kunstenaars op de Caribische eilanden.’

Ook de zes Nederlandse rijkscultuurfonds honoreren aanvragen van kunstenaars op de Caribische eilanden. Zoals het Mondriaan Fonds, dat zich richt op beeldende kunst en erfgoed. Talitha van Ooyen is er projectmedewerker en contactpersoon voor de aanvragen vanuit de Caribische eilanden. ‘Alle beeldende kunstenaars en musea op de eilanden kunnen bij ons subsidies aanvragen. Zodra er een →

aanvraag binnenkomt, wordt die beoordeeld door een commissie. Die wordt per vergadering samengesteld uit onze poule en bestaat uit experts met verschillende achtergronden, zoals de Caribische kunst- en erfgoedpraktijk. De commissie brengt een advies uit en op basis hiervan worden de aanvragen toegekend of afgewezen.'

Daarnaast heeft het Mondriaan Fonds op Curaçao en Aruba adviseurs die meer weten over de kunstenaars en de erfgoedinstellingen op de eilanden. Op Aruba is dit Arminda Franken-Ruiz. Tot 2016 stond zij aan het hoofd van het Nationaal Archeologisch Museum op het eiland. Ze heeft zich de laatste jaren ontwikkeld als onafhankelijk specialist op het gebied van Caribisch erfgoed. Op Curaçao werkt beeldend kunstenaar Tirzo Martha als adviseur voor het Mondriaan Fonds; hij is onder andere directeur van het Instituto Buena Bista (IBB), een instituut voor hedendaagse kunst op Curaçao.

Van Ooyen ziet het aantal aanvragen vanuit de Cariben de laatste jaren toenemen. 'Vooral musea weten ons fonds steeds vaker te vinden. Denk bijvoorbeeld aan het Curaçaos Museum en de Fundacion Museo Arubano. Zeker vanuit Curaçao komen er meer subsidieaanvragen binnen dan voorheen.'

'De lokale fondsen op Aruba steunen altijd kleine, korte projecten, maar er wordt te weinig gefocust op de lange termijn'

Het fonds werkt samen met het IBB.

Van Ooyen: 'De samenwerking is onderdeel van de residency-regeling van het Mondriaan Fonds, bedoeld voor beeldend kunstenaars en curatoren die een werkperiode willen doorlopen bij een atelier in het binnen- of buitenland. We streven naar een verdere toename van het aantal aanvragen van Caribische kunstenaars en erfgoedinstellingen.'

Behoeftte aan langetermijnvisie

Vicky Arens, directeur-bestuurder van de Cas di Cultura, Aruba's schouwburg en cultureel centrum, is druk aan het zoeken naar fondsen. De Cas di Cultura wordt beheerd door Stichting Schouwburg Aruba. Het is het enige zogenaamde 'lijsttheater' van de Caribische eilanden en bestaat al sinds 1958. 'Het is tijd voor een zeer grondige renovatie van het gebouw. Daarvoor zoeken we ook in Nederland naar fondsen die kunnen bijdragen aan de realisatie van dit miljoenenproject', vertelt Arens.

'Wij dienen bij een aantal fondsen aanvragen voor projectsubsidies in, zoals het Prins Bernhard Cultuurfonds, Fonds Podiumkunsten, Fonds voor Cultuurparticipatie en het lokale fonds UNOCA. Deze manier van werken leidt echter niet tot een duurzame opbouw van de Arubaanse theatersector. Een langetermijnvisie ontbreekt. We ontvangen subsidie voor een voorstelling van concept tot uitvoering, en daarna is het geld op. Als er genoeg animo is om nog een voorstelling te maken, is het telkens weer de vraag of we opnieuw subsidie zullen ontvangen,' vertelt Arens. 'Er is behoefte aan een infrastructuur die theater een vaste plek in de samenleving geeft. Een beleid dat focust op de lange termijn, en niet alleen op losse projecten.'

Filmprojecten terug naar de eilanden

Ook in de filmsector ontbreekt de langetermijnvisie bij de financiering, aldus filmregisseur en *creative director* Mario Gonsalves. Hij is opgegroeid op Aruba en vertrok op zijn 20ste naar Los Angeles om daar een filmstudie te volgen, dankzij een beurs van UNOCA. 'De lokale fondsen op Aruba steunen altijd kleine, korte projecten, ze bieden beurzen aan mensen zoals ik, maar er wordt te weinig gefocust op de lange termijn', aldus Gonsalves. Volgens hem is de Arubaanse visie op cultuur nog te ouderwets.

‘Ze focussen bijvoorbeeld heel erg op de organisatie van de nationale vieringen, zoals de Dag van de Vlag. Terwijl de cultuur zich ontwikkelt en veel breder is dan dat.’

Na zijn studie in Amerika vertrok Gonsalves naar Amsterdam, waar hij samen met de Arubaan Valentino Angela *creative agency* Recent oprichtte. Naast commerciële projecten ligt hun focus op het maken van films waarbij de Cariben centraal staan. Zo werd de korte film *Watamula* – opgenomen op Curaçao – in 2020 genomineerd voor een Gouden Kalf. Kevin Osepa was regisseur en scenarioschrijver en Recent produceerde de film.

‘Voor dit soort filmprojecten heb ik al zo vaak aangeklopt bij de lokale fondsen op de eilanden. Maar ze willen er niet aan bijdragen; ik denk dat ze het belang van film niet zien. Terwijl deze sector momenteel echt booming business is’, vertelt Gonsalves. ‘Films zijn hier populair, er is ontzettend veel vraag naar. Niet alleen bioscoopfilms, maar films in de breedste zin van het woord. Kijk bijvoorbeeld naar de populariteit van TikTok, waar mensen korte video’s kunnen uploaden. Gelukkig kunnen we inmiddels ook aankloppen bij het Nederlands Filmfonds voor filmprojecten op Curaçao en Aruba.’ Omdat dit twee autonome landen zijn binnen het Koninkrijk, kon dit voorheen niet. Alleen de bijzondere gemeenten konden aanspraak maken op een subsidie van het Filmfonds. ‘Gelukkig is dat nu veranderd’, zegt Gonsalves. ‘Dat is echt een *favour* voor de eilanden. Ik denk dat het Filmfonds dat besluit genomen heeft omdat er te weinig ontwikkeling is vanaf de eilanden zelf; de filmindustrie komt niet op gang. Door filmprojecten op Aruba en Curaçao te ondersteunen, hoopt het op meer gevarieerde en diverse films.’

Het grote doel van Gonsalves en Angela is om samen te werken met de lokale bevolking. ‘Meestal is zeker 80 procent van onze crew lokaal. Zo brengen we onze filmprojecten terug naar de eilanden en leiden we de lokale bevolking op. We willen jonge mensen inspireren en laten zien wat de filmwereld te bieden heeft. Aruba denkt nog te veel dat zij wel in de toerismesector gaan werken, maar wij merken dat veel Arubaanse jongeren liever creatief bezig zijn. Wij betrekken de lokale bevolking niet alleen bij onze filmprojecten, maar bieden ook masterclasses in bijvoorbeeld regie en productie, camerawerk

of belichting. Zo laten we Arubanen in aanraking komen met film.’

Doorbreken van culturele stigma's

Waar op Aruba de filmsector nog achterblijft, ziet Gonsalves op Curaçao meer ontwikkeling. ‘Er worden op Curaçao steeds meer grote speelfilms gemaakt. Neem *Buladó*, die zelfs een Gouden Kalf won.’ Deze in 2020 verschenen film werd geregisseerd door Eché Janga en opgenomen op Curaçao. De hoofdrol werd vertolkt door Everon Jackson Hooi, een Nederlandse acteur van Curaçaose afkomst. ‘Toch werd ook *Buladó* geproduceerd door een Nederlands productiehuis, waardoor een groot deel van de mensen die aan de film meewerkten, Nederlands is’, aldus Gonsalves.

En dit zie je vaker, vertelt hij. Nederlandse makers die films opnemen op een van de Caribische eilanden. Daardoor worden de films gemaakt vanuit een Nederlandse visie, aldus Gonsalves. ‘Ik zeg absoluut niet dat Nederlandse producenten of regisseurs geen film op de Cariben mogen opnemen. Deze films geven alleen vaak een eenzijdig beeld. Curaçao wordt bijvoorbeeld afgeschilderd als toeristisch eiland. Kijkers zien alleen de mooie kanten: de tropische stranden, de feesten. Maar je ziet niet de armoede, het *machismo*, discriminatie jegens de lhbt-gemeenschap. Met Recent streven we er juist naar om culturele stigma's te doorbreken en ook deze zaken te laten zien in onze films. Zo schetsen we een realistisch beeld van de Caribische eilanden.’ •

Literatuur

Croes, R.R., M. Rivera en A. Pizam (2011)
Winning the future: strategic plan for the development of tourism. Orlando: Dick Pope Sr. Institute for Tourism Studies.

Roos Post is
freelance journalist
en daarnaast
copywriter bij
een Amsterdams
tekstbureau.
Ze schrijft graag
over cultuur, maatschappij en reizen